

ETHNO-LORE XL.

TÁRSADALMI ÉS KULTURÁLIS REZILIENCIA
A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
NÉPRAJZTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK ÉVKÖNYVE

NÉPI KULTÚRA – NÉPI TÁRSADALOM címmel

Főszerkesztő:

ORTUTAY GYULA (I–XII. kötet)

BODROGI TIBOR (XIII–XIV. kötet)

PALÁDI-KOVÁCS ATTILA (XV–XXI. kötet)

ETHNO-LORE címmel

Főszerkesztő: HOPPÁL MIHÁLY

XXII. kötet – 2005. Szerkesztő: Vargyas Gábor

A szerkesztő munkatársa: Berta Péter

XXIII. kötet – 2006. Szerkesztő: Vargyas Gábor

A szerkesztő munkatársa: Berta Péter

XXIV. kötet – 2007. Szerkesztő: Vargyas Gábor – Berta Péter

XXV. kötet – 2008. Szerkesztő: Vargyas Gábor – Berta Péter

XXVI. kötet – 2009. Szerkesztő: Berta Péter

Főszerkesztő: BALOGH BALÁZS

XXVII. – 2010. Szerkesztő: Berta Péter

XXVIII. – 2011. Szerkesztő: Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán

XXIX. – 2012. Szerkesztő: Bati Anikó – Sárkány Mihály

A szerkesztő munkatársa: Vargha Katalin

(Kiadja az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont)

XXX. – 2013. Szerkesztő: Berta Péter – Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán –
Szemerényi Ágnes

XXXI. – 2014. Szerkesztő: Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán

XXXII. – 2015. Szerkesztő: Fülemile Ágnes – Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán

XXXIII. – 2016. Szerkesztő: Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán

Vendégszerkesztő: Mészáros Csaba – Vargyas Gábor

XXXIV. – 2017. Szerkesztő: Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán

Vendégszerkesztő: Mészáros Csaba – Vargyas Gábor

XXXV. – 2018. Szerkesztő: Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán

Vendégszerkesztő: Landgraf Ildikó

XXXVI. – 2019. Szerkesztő: Magyar Zoltán

Vendégszerkesztő: Borbély Sándor – Ispán Ágota Lídia

XXXVII. – 2020. Szerkesztő: Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán

Vendégszerkesztő: Fülemile Ágnes – Ament-Kovács Bence

XXXVIII. – 2021. Szerkesztő: Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán

Vendégszerkesztő: Babai Dániel

XXXIX. – 2022. Szerkesztő: Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán

Vendégszerkesztő: Landgraf Ildikó

XL. – 2023. Szerkesztő: Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán

Vendégszerkesztő: Turai Tünde

ETHNO-LORE

A HUN-REN BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI
KUTATÓKÖZPONT
NÉPRAJZTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK ÉVKÖNYVE

XL.

FŐSZERKESZTŐ
BALOGH BALÁZS

SZERKESZTŐK
ISPÁN ÁGOTA LÍDIA – MAGYAR ZOLTÁN

VENDÉGSZERKESZTŐ
TURAI TÜNDE

Bölcsészettudományi
Kutatóközpont
Néprajztudományi
Intézet

BUDAPEST, 2023

Megjelent a Magyar Tudományos Akadémia és az Eötvös Loránd Kutatási Hálózat támogatásával

ELKH | Eötvös Loránd
Kutatási Hálózat

ISSN 1787-9396

<https://doi.org/10.58449/EL.2023.00>

Kiadja a HUN-REN BTK Néprajztudományi Intézet
1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.
<https://nti.abtk.hu>

HUN-REN
Magyar Kutatási Hálózat

Első magyar nyelvű kiadás: 2023

© HUN-REN BTK Néprajztudományi Intézet

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a nyilvános előadás,
a rádió- és televízióadás, valamint a fordítás jogát,
az egyes fejezeteket illetően is.

A kiadásért felelős: A HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont főigazgatója

Borítófotó: A széki Fülöp Jánosné Márk Zsuzsanna pomázi lakhelyén.

Fotó: Szilágyi Levente, Pomáz, 2023.

Hátsó borító: „Bízzál” – árvácskából ültetett üzenet a karantén idején.

Fotó: Páll Enikő, Udvarfalva (Románia), 2020.

Borító sorozatterv-koncepció: Kaszta Móni

Borítóterv: Szilágyi Levente

Fordítás: Cselényi Zsuzsa

Tördelés: Fancsek Krisztina

Nyomdai munkálatok:

Prime Rate Kft.

Felelős vezető: Dr. Tomcsányi Péter

Budapest, 2023

Printed in Hungary

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS

TURAI TÜNDE

- Reziliencia: egy ígéretes perspektíva lehetőségei kulturális és társadalmi dinamikák átfogó megértéséhez 11

FOGALMI KERETEK. FOLYTONOSSÁG ÉS ÁTALAKULÁS

TURAI TÜNDE

- Reziliencia és sebezhetőség. Egyéni stratégiák az állandósult társadalmi változások szorításában 19

LOVAS KISS ANTAL

- Határon átívelő térségi szintű társadalmi reziliencia 43

SZABÓ Á. TÖHÖTÖM

- Háztartások és közösségek a lokális és az extralokális erőforrások tükrében. Erdélyi példák 61

MÉSZÁROS CSABA

- A megértés korlátai. Mitől és miképp lehet reziliens egy közösség? 93

ELLENÁLLÁS, VÁLSÁGKEZELÉS, TÚLÉLÉS

BALOGH BALÁZS

- A román hatalmi nyomással szembeni ellenállóképesség a két világháború között Kalotaszegen 123

SVÉGEL FANNI

- Ellenállás, csoportszerveződés, államfeminizmus: az 1973-as abortuszpetíció és a demokratikus ellenzék 153

GYÓRFY ESZTER

- Változás, választás és alkalmazkodás egy magyar nyelvű görögkatolikus család három generációjában 171

RUGALMASSÁG, KREATIVITÁS, LELEMÉNYESSÉG

NAGY ZSOLT

- Virág-járvány. Egy Maros menti dísznövény-termelő köz(ös)ség a Covid19-világjárvány idején 207

BALOGH PÁL GÉZA

- „De hát most jött egy olyan helyzet, amire senki nem számított...”
Külső válságok hatása magyarországi sajtókészítők gazdasági gyakorlataira 243

BALATONYI JUDIT

- Reziliencia és rítus: A pandémia alatti házasságkötések és kapcsolatvégi rítusok / válások esetei 265

NICKEL VIRA RÉKA

- Reziliencia-vizsgálat az észak-magyarországi gyermek közétkeztetésben 289

ALKALMAZKODÁS, ADAPTÍV VÁLTOZÁS, STABILITÁS SZILÁGYI LEVENTE	
A csanáosi mezőgazdasági társulás, mint a társadalmi reziliencia lokális ágense	307
BABAI DÁNIEL – MOLNÁR ZSOLT	
„Hogy hamarabb bépástosodjon...” A gyepgazdálkodás jelentősége egy társadalmi-ökológiai rendszer működtetésében	335
BOGNÁR SZABINA	
„Sriću će vam donest, a nevolju odnest!” – „Szerencsét hoz nektek és a bajt elviszi!” A horvátkimlei Borbála-járás szokása a 20–21. században	359
ISPÁN ÁGOTA LÍDIA	
A helyi hagyományok szerepe a közösségi reziliencia kiépítésében a mezőcsáti járásban	385
A KUTATÓINTÉZET MUNKATÁRSAI ÁLTAL ÍRT VAGY SZERKESZTETT, 2022-BEN MEGJELENT KÖNYVEK	411
SZERZŐK	423

CONTENTS

INTRODUCTION

TÜNDE TURAI

- Resilience: Promising perspectives for a comprehensive understanding
of cultural and social dynamics 11

CONCEPTUAL FRAMEWORKS. CONTINUITY AND TRANSFORMATION

TÜNDE TURAI

- Resilience and vulnerability. Individual strategies under the pressure
of permanent social changes 19

ANTAL LOVAS KISS

- Cross-border regional social resilience 43

ÁRPÁD TÖHÖTÖM SZABÓ

- Households and communities in the light of local and extralocal resources.
Examples from Transylvania 61

CSABA MÉSZÁROS

- The limits of understanding. What makes a community resilient and how? 93

RESISTANCE, CRISIS MANAGEMENT, SURVIVAL

BALÁZS BALOGH

- Resistance to Romanian pressures in Kalotaszeg between the two world wars 123

FANNI SVÉGEL

- Resistance, group organization, state feminism: the 1973 abortion petition
and the democratic opposition 153

ESZTER GYÖRFY

- Change, choice, and adaptation in three generations of a Hungarian-speaking
Greek Catholic family 171

FLEXIBILITY, CREATIVITY, RESOURCEFULNESS

ZSOLT NAGY

- Plant-demic. A community of ornamental horticulture along the Maros (Mures)
river during the Covid-19 pandemic 207

PÁL GÉZA BALOGH

- “But now a situation arose that no one saw coming...” The impact of
external crises on the economic practices of Hungarian cheese-makers 243

JUDIT BALATONYI

- Resilience and Rite: Cases of marriage and end-of-relationship rites / divorces
during the pandemic 265

VIRA RÉKA NICKEL

- A study of resilience in children’s public catering in Northern Hungary 289

ADAPTATION, ADAPTIVE CHANGE, STABILITY

LEVENTE SZILÁGYI

The Csanálos agricultural cooperative as a local agent of social resilience 307

DÁNIEL BABAI – ZSOLT MOLNÁR

“So that the grass would grow more quickly...” The importance of grassland management in the operation of a socio-ecological system 335

SZABINA BOGNÁR

“Sriću će vam donest, a nevolju odnest!” – “It will bring you good luck and take away bad luck!” The custom of the Saint Barbara’s Day procession in Hrvatska Kemplja in the 20th-21st centuries 359

ÁGOTA LÍDIA ISPÁN

The role of local traditions in building community resilience in the Mezőcsát district 385

BOOKS PUBLISHED IN 2022 THAT WERE WRITTEN OR EDITED BY RESEARCHERS OF THE INSTITUTE OF ETHNOLOGY

411

AUTHORS

423